

Evaluarea carențelor actului de justiție: studiu de caz¹

Assessment of the deficiencies of the justice act: case study

Irina Iacub²

Rezumat: Studiul este axat pe o analiză detaliată a unei cauze civile în baza actelor de dispoziție ale instanței de judecată (de fond și de apel) în vederea aprecierii calității actului de justiție înfăptuit. Scopul urmărit ține de argumentarea ipotezei conform căreia calitatea actului de justiție depinde de modul în care este realizată și argumentată admiterea sau respingerea acțiunii de către judecător, de identificarea corectă a legii și aplicarea efectivă a acesteia la soluționarea litigiului, cu respectarea legalității și a dreptului la un proces echitabil al justițiabililor, de modul de realizare a controlului judiciar și de corectare a erorilor judiciare.

Cuvinte-cheie: justiție, act de justiție, instanță de judecată, instanță de fond, instanță de apel, calitatea actului de justiție, carențele actului de justiție, pacient, reclamant, instituție medicală, pârât

Abstract: The study focuses on a detailed analysis of a civil case based on court orders (merits and appeals) in order to assess the quality of the act performed. The aim is to argue that the quality of the act of justice depends on the manner in which the admission or rejection of the action by the judge is carried out and argued, the correct identification of the law and its effective application in resolving the dispute, while respecting the law and the right to a fair trial of litigants, the manner of conducting judicial review and the correction of judicial errors.

Keywords: justice, act of justice, court, court of first instance, court of appeal, quality of the act of justice, shortcomings of the act of justice, patient, plaintiff, medical institution, defendant

¹ Studiu realizat în cadrul proiectului de cercetare instituțional: 20.80009.1606.05 – „Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării Acordului de asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană” (CAJDPM) (pentru 2020-2023).

² Doctor în drept, Conferențiar univ. interimar la Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată (Chișinău), Cercetător științific în cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Republica Moldova), e-mail: irinaiacub@mail.ru

1. Preliminarii

În perioada contemporană, calitatea actului de justiție a devenit un subiect predilect pentru doctrina juridică din Republica Moldova³, dar și pentru societatea civilă, care monitorizează pulsul justiției și impactul acesteia asupra societății.

Multitudinea strategiilor aprobate și implementate în ultimii ani la nivelul statului în vederea reformării și optimizării sectorului justiției, au reiterat printre altele și problema calității actului justiției moldovenești și au conturat măsuri concrete menite să contribuie la optimizarea acesteia. Din păcate, până la acest moment, efectul acestor măsuri nu s-a resimțit, întrucât și în prezent avem parte de hotărâri judecătorești prin care se sfidează nu numai logica raționamentului juridic, ci și însăși buchia și spiritul legii.

Cu regret, implementarea acestora nu a dat roadele scontate, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului continuă în mod pronunțat să cenzureze „dreptatea făcută de justiția moldovenească”, fapt ce denotă nu doar nivelul scăzut al profesionalismului judecătorilor moldoveni, dar și o lipsă acută de responsabilitate din partea acestora în raport cu actul justiției înfăptuit și justițiabilii deserviți.

Pe cale de consecință, rămâne în continuare actuală întrebarea-cheie – *cum asigurăm calitatea actului justiției?* În opinia noastră, această problemă necesită a fi abordată nu la general, la nivel de sistem, ci cazuistic, la nivel de act judecătorec sau act de înfăptuire a justiției (*hotărârea judecătorească* fiind apreciată în doctrină ca „cel mai important act al justiției”⁴). Logica e simplă, evaluarea juridică a actelor judecătorești oferă posibilitatea de a aprecia profesionalismul judecătorului care le-a pronunțat, imparțialitatea și modul în care acesta a respectat legea în procesul de înfăptuire a justiției și, pe cale de consecință, ar permite corectarea erorilor judiciare admise și, eventual, tragerea sa la răspundere în cazul în care se constată abateri de la buchia legii. Evident, se poate reproșa în acest caz că judecătorii sunt evaluați periodic, ocazie cu care se și verifică actele judecătorești pe care le pronunță fiecare. Poate că în realitate situația este așa, dar cum în acest caz se explică totuși funcționarea nestingherită sau chiar promovarea judecătorilor care admit în procesul de examinare a cauzelor și în soluțiile pronunțate grave abateri de la norma de drept material și procedural? Mai mult, este

³ M. Poalelungi, *Calitatea soluțiilor judecătorești și unificarea practicii judiciare – restanțe și priorități ale sistemului judecătorec*, Discurs prezentat în cadrul Adunării Generale a Judecătorilor din 15.02.2013, [Online] la <http://ajm.md/public/2013/02/15/discursul-presedintelui-curtii-supreme-de-justitie-dlui-mihai-poalelungi-la-adunarea-generalaa-judecatorilor-din-15-02-2013-calitatea-solutiilor-judecatores-ti-si-unificarea-practicii-judiciare/>, accesat 15.06.2022.

⁴ I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Vol. I, Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 906.

revoltător că asemenea acte judecătorești sunt aprobate/menținute și la cel mai înalt nivel – de către Curtea Supremă de Justiție, care are un obicei destul de nociv de a declara inadmisibilitatea cererilor de recurs pe temeiuri strict formale, fără a se obosi să aprecieze în ce măsură instanțele ierarhic inferioare au fost corecte în asigurarea legalității procesului judiciar desfășurat și a dreptului la un proces echitabil garantat participanților în proces.

Plecând de la cele menționate, în vederea susținerii necesității evaluării juridice a actelor de dispoziție pronunțate de instanțe pentru a aprecia și optimiza calitatea actului de justiție înfăptuit, profesionalismul și responsabilitatea judecătorilor de la care acesta parvine, ne propunem în cele ce urmează să încercăm a realiza o astfel de evaluare a unei hotărâri judecătorești pronunțate într-o cauză civilă concretă și a deciziei instanței de apel care a menținut-o, cu scopul de a prezenta un model concret în care este înfăptuită justiția, a elucida carențele și abaterile concrete admise de către instanțele de la ambele nivele, pentru ca într-un final să argumentăm ipoteza conform căreia calitatea actului de justiție nu depinde de admiterea sau respingerea acțiunii de către instanță și menținerea hotărârilor în ordine de atac, ci de modul în care este realizată/argumentată (motivată⁵) admiterea sau respingerea acțiunii, de identificarea corectă a legii și aplicarea efectivă a acesteia la soluționarea litigiului, cu respectarea legalității și dreptului la un proces echitabil al justițiabililor, de modul de realizare a controlului judiciar și de corectare a erorilor judiciare (văzute fiind ca *vicii deosebit de grave* ale actului de justiție⁶).

2. Datele speței

Ca obiect de analiză pentru prezentul demers analitic am selectat o cauză civilă⁷ distinctă, intentată (în anul 2020) la cererea unui pacient față de o instituție medicală (publică) cu atragerea în calitate de intervenient accesoriu a medicului (angajat al instituției), în cadrul căreia, ca urmare a tratamentului medical administrat, acesta a suportat un prejudiciu biologic – o vătămare gravă a sănătății sub forma pierderii definitive a auzului la ambele urechi. Ca urmare, pacientul a acționat în judecată instituția medicală solicitând repararea prejudiciului material (acoperirea cheltuielilor pentru

⁵ I. Iacub, *Motivarea hotărârilor judecătorești – garanție fundamentală a calității actului de justiție*, în *Relații Internaționale Plus*, nr. 2/2020, pp. 102-108.

⁶ I. Iacub, S. Carp, *Eroarea ca temei al răspunderii patrimoniale a statului*, în *Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene - materiale ale Conferinței Științifice Internaționale din 22-23 martie 2019*, Editura Iulian, Chișinău, 2019, pp. 21-27.

⁷ Toate datele cauzei civile au fost depersonalizate/modificate în vederea respectării legislației cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

întreținerea implanturilor auditive pe o perioadă de 3 ani) și compensarea cheltuielilor de judecată.

Specificul cauzei rezidă în faptul că acțiunea civilă declanșată de către pacient în 2020 este una repetată. Anterior (în anul 2012), acesta a mai intentat o acțiune civilă contra aceluiași pârât (instituția medicală), cu același obiect (prejudicierea sănătății) și în baza acelorași temeuri, prin care a solicitat repararea prejudiciului material (inclusiv, costul întreținerii implanturilor auditive pe o perioadă de 3 ani), moral și compensarea cheltuielilor de judecată, acțiune ce a fost admisă de instanța de fond (prin Hotărârea din 2017⁸, rămasă definitivă și irevocabilă) și menținută de instanțele ierarhic superioare.

Motivul înaintării acțiunii ulterioare (din anul 2020) l-a constituit expirarea perioadei de 3 ani pentru care instituția medicală pârâtă a acoperit cheltuielile de întreținere a implanturilor auditive (în sumă de 162 000 lei), pacientul-reclamant solicitând obligarea acesteia la plata repetată a întreținerii (despăgubirilor materiale) încă pentru 3 ani (deci, încă 162 000 lei).

Ca urmare, constatăm că acțiunea civilă ulterioară prezintă un specific aparte, de care trebuia să țină cont instanța de judecată pentru soluționarea justă și legală a cauzei. În cele ce urmează, propunem să vedem cum s-au desfășurat lucrurile și cum s-a împlinit justiția pe caz (ținând cont atât de actele de dispoziție ale instanței de judecată, cât și de actele de dispoziție ale părților în proces).

3. Argumentele admiterii acțiunii de către instanța de fond

Inițial, precizăm că instanța de fond a admis acțiunea pacientului-reclamant, obligând instituția medicală pârâtă la plata repetată a sumei de 162 000 lei pentru întreținerea implanturilor auditive pentru o altă perioadă de 3 ani.

Principalele argumente invocate de către instanța de fond pentru admiterea acțiunii sunt următoarele⁹:

- „... repararea prejudiciului cauzat pe o perioadă de 3 ani, nu împiedică adresarea repetată a persoanei pentru repararea prejudiciului, în cazul în care acesta este perpetuu, iar persoana este pusă în situația de a suporta în continuare prejudiciul” (pct. 56);

- „... temeiul răspunderii delictuale este stabilit printr-o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă, iar efectele delictului este perpetuu și

⁸ Hotărârea Judecătoriei Chișinău /sediul Central/ din 31 martie 2017 (dosar nr. 2-4914/12).

⁹ Hotărârea Judecătoriei Chișinău /sediul Centru/ din 1 noiembrie 2021 (dosar nr. 2-20135/21).

ireversibil, fapt ce îl pune pe reclamant în situația de a suporta cheltuieli suplimentare, care necesită a fi reparate” (pct. 58);

- „instanța de judecată nu poate reține argumentul reprezentantului pârâtului, potrivit căruia, acesta a reparat prejudiciul integral stabilit prin hotărâre judecătorească, or efectele delictului civil continuă și prejudiciul material este cauzat în continuare” (pct. 60).

Argumentele în cauză reflectă în esență motivul principal invocat de către pacientul-reclamant (în cererea sa de chemare în judecată), conform căruia¹⁰: „... odată cu scurgerea termenului de 3 ani, pentru *instituția medicală pârâtă* apare din nou obligația de a achita plata pentru întreținerea implanturilor auditive”.

Suplimentar la argumentele sale, instanța de fond a invocat următorul cadru juridic substanțial: art. 17¹¹ și art. 19¹² din *Legea ocrotirii sănătății* nr.

¹⁰ Cererea de chemare în judecată din 23 octombrie 2020.

¹¹ „Articolul 17: Dreptul la asigurarea sănătății: (1) Locuitorii republicii au dreptul la asigurarea sănătății, fără deosebire de naționalitate, rasă, sex, apartenență socială și religie. (2) Acest drept este asigurat prin păstrarea fondului genetic al țării, prin crearea de condiții de viață și muncă, prin garantarea unei asistențe medicale calificate, acordate în conformitate cu exigențele medicinei moderne, precum și prin apărarea juridică a dreptului la ocrotirea sănătății și la repararea prejudiciului cauzat sănătății. (3) Păstrarea fondului genetic al țării este garantată printr-un complex de măsuri de asigurare a sănătății populației, prin prevenirea îmbolnăvirilor, dezvoltarea potențialului economic, social și cultural al republicii, prin salubritatea mediului înconjurător. În acest scop se efectuează, la nivel interdepartamental, investigații fundamentale și aplicative privitoare la starea fondului genetic în dependență de situația ecologică, se iau măsuri de profilaxie și de tratament pentru persoanele cu anomalii congenitale de dezvoltare și patologii, se prognozează tendințele de schimbare a tipului genetic al omului.”

¹² „Articolul 19. Dreptul la repararea prejudiciului adus sănătății: (1) Orice persoană are dreptul la repararea prejudiciului adus sănătății de factori nocivi generați prin încălcarea regimului antiepidemic, regulilor și normelor sanitar-igienice, de protecție a muncii, de circulație rutieră, precum și de acțiunile, rău intenționate ale unor alte persoane. (2) Persoana poate ataca acțiunile și hotărârile nelegitime ale organelor de stat și ale factorilor de decizie care i-au prejudiciat sănătatea. (3) Pacienții, organele de asigurare medicală au dreptul la repararea prejudiciilor aduse pacienților de instituțiile medico-sanitare prin nerespectarea normelor de tratament medical, prin prescrierea de medicamente contraindicate sau prin aplicarea de tratamente necorespunzătoare care agravează starea de sănătate, provoacă dizabilitate permanentă, periclitează viața pacientului sau se soldează cu moartea lui. (4) Dacă îmbolnăvirile și traumele sînt generate de încălcarea regulilor de protecție a muncii, regulilor de circulație rutieră, a ordinii de drept, de abuzul de băuturi alcoolice, de folosirea substanțelor stupefiante și toxice, precum și de încălcarea flagrantă a regimului de tratament, organele de asigurare medicală pot percepe, conform legii, persoanelor vinovate costul asistenței medicale.”

411/1995¹³; art. 5 lit. q)¹⁴ din *Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului* nr. 263/2005¹⁵ și art. 2034 alin. (3)¹⁶, art. 2039¹⁷ și art. 1998 alin. (4)¹⁸ din *Codul civil al Republicii Moldova*¹⁹ (în continuare CC al RM).

Analizând argumentele instanței de fond formulate pentru admiterea acțiunii, constatăm că acestea nu sunt relevante, suficiente și nici întemeiate juridic corect (normele invocate nefiind relevante soluționării cauzei). Mai mult, aceste argumente sunt contrare legislației în vigoare (moment la care ne vom referi și în cele ce urmează). Ca urmare, a fost logică contestarea unei astfel de hotărâri în instanța de apel, pentru realizarea unui control judiciar și remedierea erorilor judiciare admise de instanța de fond. Dar nu a fost să fie, deoarece instanța de apel a menținut hotărârea instanței de fond fără modificări, realizând un control judiciar (dacă poate fi așa numit!?) superficial

¹³ *Legea ocrotirii sănătății nr. 411 din 28.03.1995*, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 34 din 22.06.1995 (modificată prin Legea nr. 116 din 16.09.2021).

¹⁴ „Articolul 5. Drepturile pacientului: *Pacientul are dreptul la:* (...) q) despăgubire a daunelor aduse sănătății, conform legislației.”

¹⁵ *Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului nr. 263 din 27.10.2005*, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 176-181 din 30.12.2005 (modificată prin Legea nr. 175 din 11.11.2021).

¹⁶ „Articolul 2034. Reparația prejudiciului cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății ori prin deces: (...) (3) La cererea persoanei îndreptățite de a primi despăgubiri pentru prejudiciul cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății ori prin deces, instanța de judecată poate stabili, dacă există motive întemeiate, ținând cont de posibilitățile persoanei responsabile, achitarea despăgubirilor în formă de plată unică pentru o perioadă de cel mult 3 ani.”

¹⁷ „Articolul 2039. Excluderea sau limitarea răspunderii prin act juridic: (1) Sub sancțiunea nulității absolute, răspunderea pentru cauzarea intenționată a prejudiciului nu poate fi exclusă sau limitată. Dispozițiile art. 1998 alin. (4) rămân aplicabile. (2) Sub sancțiunea nulității absolute, răspunderea pentru cauzarea din culpă gravă a prejudiciului nu poate fi exclusă sau limitată în privința vătămării integrității corporale sau altei vătămări a sănătății ori a decesului, precum și în alte cazuri în care excluderea sau limitarea răspunderii contravine legii sau bunei-credințe. (3) Răspunderea apărută în alte cazuri decât cele prevăzute la alin. (1) și (2) poate fi exclusă sau limitată prin act juridic dacă legea nu prevede altfel.”

¹⁸ „Articolul 1998. Temeiul și condițiile generale ale răspunderii delictuale: (4) Prejudiciul nu se repară dacă a fost cauzat la rugămintea sau cu consimțământul persoanei vătămate, cu condiția că persoana cunoștea sau trebuia să cunoască consecințele rugăminții sau ale consimțământului, și dacă fapta autorului nu contravine bunelor moravuri.”

¹⁹ *Codul civil al Republicii Moldova* nr. 1107 din 06.06.2002, republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-75 din 01.03.2019 (modificat prin Legea 175 din 11.11.2021).

și neprofesionist cu abateri evidente de la cadrul normativ procesual în materie (după cum ne vom convinge din cele ce urmează).

4. Argumentele menținerii hotărârii de către instanța de apel

În conținutul Deciziei instanței de apel²⁰ sunt enunțate *cadrul normativ* și *considerentele* invocate pentru menținerea hotărârii instanței de fond, după cum urmează:

4.1. Cadrul normativ substanțial

Cadrul normativ substanțial (expus pe o pagină) este format din: conținutul art. 17 și art. 19 din *Legea ocrotirii sănătății* nr. 411/1995; conținutul art. 5 lit. q) din *Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului* nr. 263/2005; conținutul art. 1998 alin. (1), art. 2005 alin. (1), art. 2028 alin. (1), art. 2034 alin. (1), (2) și (3), art. 2039 alin. (1) și (2) din *Codul civil al RM*.

Este de observat că instanța de apel a invocat practic același cadru legal ca și instanța de fond (cu excepția art. 2005²¹ și art. 2034²² din CC al RM), fără a oferi vreun comentariu/apreciere referitor la suficiența și relevanța acestuia pentru soluționarea justă a cauzei.

²⁰ Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 24 martie 2022 (dosar nr. 2a-519/22).

²¹ Articolul 2005. Răspunderea comitentului pentru fapta prepusului: (1) Comitentul răspunde de prejudiciul cauzat cu vinovăție, iar în cazurile expres prevăzute de lege, fără vinovăție, de către administratorul, salariatul său sau o altă persoană subordonată comitentului (prepus) în funcțiile care i s-au încredințat. (2) În cazul în care prepusul a cauzat prejudiciul cu intenție, persoana vătămată poate alege să ceară repararea prejudiciului numai de la comitent, numai de la prepus sau de la ambii în mod solidar. (3) Comitentul conservă dreptul de regres contra prepusului. Prepusul se poate exonera de răspundere dacă va dovedi că s-a conformat întocmai instrucțiunilor comitentului. (4) Lipsa discernământului prepusului la momentul săvârșirii faptei ilicite nu exonerează comitentul de răspundere.

²² Articolul 2034. Reparația prejudiciului cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății ori prin deces: (1) Plata despăgubirilor pentru prejudiciul cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății ori prin deces se efectuează în rate lunare. (2) Compensarea cheltuielilor ce vor fi suportate din cauza vătămării integrității corporale sau altei vătămări a sănătății poate fi stabilită cu anticipație, în baza avizului organului medical abilitat, inclusiv pentru achitarea prealabilă a serviciilor și bunurilor necesare, ca foaie la sanatoriu, bilete de călătorie, mijloace speciale de transport etc. (3) La cererea persoanei îndreptățite de a primi despăgubiri pentru prejudiciul cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății ori prin deces, instanța de judecată poate stabili, dacă există motive întemeiate, ținând cont de posibilitățile persoanei responsabile, achitarea despăgubirilor în formă de plată unică pentru o perioadă de cel mult 3 ani.

Deci, constatăm că în cadrul așa-zisului control judiciar desfășurat de către instanța de apel, a rămas neverificat temeiul juridic pus la baza soluției pronunțate de instanța de fond. În opinia noastră, acest moment din start lipsește instanța de apel de dreptul de a confirma legalitatea hotărârii contestate/verificate. Altfel spus, în asemenea condiții, constatarea legalității hotărârii este doar declarativă.

4.2. Considerentele instanței

Considerentele instanței sunt expuse pe o singură pagină din totalul de 16 pagini după cum urmează:

a) *„În circumstanțele expuse, instanța de apel consideră că au fost întrunite toate condițiile necesare pentru antrenarea răspunderii delictuale, fapt stabilit expres prin Hotărârea irevocabilă din 2017”.*

Important este că, în cadrul procesului, nici nu s-a pus în discuție problema întrunirii sau neîntrunirii condițiilor necesare pentru antrenarea răspunderii civile delictuale în speță, tocmai din considerentul că există deja o hotărâre irevocabilă pe această cauză, prin care s-a decis tragerea la răspundere civilă delictuală a instituției medicale pârâte, în calitate de comitent, pentru fapta prejudiciabilă a *prepusului* – medicul angajat în cadrul acesteia. Ca urmare, apreciem ca fiind lipsită de relevanță constatarea dată a instanței de apel.

b) *„La caz, s-a stabilit cu certitudine că pacientului (...), i-a fost stabilită diagnoza ireversibilă – hipoacuzie bilaterală profundă, care nu se ameliorează în timp și pentru a-i asigura o viață obișnuită, urmează să-i fie asigurat un implant auditiv. Or în caz contrar, acesta este lipsit de posibilitatea de a auzi care are efecte ireversibile asupra dezvoltării sale și integrării în societate”.*

De această dată constatăm că acest considerent a fost preluat de către instanța de apel din conținutul Hotărârii instanței de fond contestate (din 2021). Respectiv, acesta nu poate fi considerat ca argument propriu al instanței de apel în vederea întemeierii/motivării deciziei sale.

c) *„Prin urmare, instanța de fond în mod just a stabilit că pacientul-reclamant suferă de hipoacuzie bilaterală profundă, adică este lipsit de posibilitatea de a auzi, care afectează în mod semnificativ calitatea vieții și deprinderile de viață, fapt ce nu poate fi tratat sau ameliorat fără folosirea implanturilor speciale. Temeiul răspunderii delictuale este stabilit printr-o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă, iar efectele delictului este perpetuu și ireversibil, fapt ce îi pune pe apelant în situația de a suporta cheltuieli suplimentare, care necesită a fi reparate.”*

La fel, și acest considerent a fost preluat de către instanța de apel din conținutul Hotărârii instanței de fond contestate, fapt ce nu permite a fi considerat ca un argument propriu al instanței de apel pentru motivarea deciziei sale.

d) „În concluzie, instanța de fond just a conchis asupra necesității încasării din contul instituției medicale pârâte în contul pacientului-reclamant suma de 162 000 lei cu titlu de cheltuieli pentru întreținerea a două implanturi timp de 3 (trei) ani.”

Evident, este greu de acceptat o astfel de concluzie a instanței de apel, în condițiile în care (nici până la și nici după) nu a adus niciun argument propriu care să justifice caracterul just și legal al soluției dispuse de instanța de fond.

În fine, concluzia definitivă a instanței de apel este următoarea: „(...) prima instanță a determinat corect raportul juridic dedus judecății, circumstanțele importante pentru soluționarea pricinii au fost stabilite și elucidate pe deplin, probelor prezentate le-a dat o apreciere completă, obiectivă sub toate aspectele, iar hotărârea este legală și întemeiată, adoptată cu respectarea drepturilor și intereselor legale ale participanților la proces”. „Astfel, instanța de apel conchide că hotărârea instanței de fond este clară și precisă, se referă la probele administrate în cauză și este în concordanță cu acestea, răspunde în fapt și în drept la toate aspectele incidente în cauză, precum și conduce în mod logic și convingător la soluția din dispozitiv”.

Cu regret, comparând concluzia instanței de apel cu considerentele expuse mai sus (prezentate pe o singură pagină din Decizie!), observăm un decalaj enorm între acestea. Instanța de apel a formulat concluzia, însă nu a invocat niciun considerent propriu pentru argumentarea acesteia. Evident, situația dată denotă lipsa absolută a motivării soluției/deciziei instanței de apel (care este obligatorie conform art. 390 alin. (1) lit. e) și alin. (2) din Codul de procedură civilă al RM²³ – în continuare CPC al RM), ceea ce sugerează în ultimă instanță neefectuarea propriu-zisă a controlului judiciar în speță.

Ca urmare, reiterăm că lipsa motivării constituie o încălcare gravă a dreptului apelantei la un proces echitabil (garantat de art. 6§1 din CEDO²⁴), fapt ce reliefează o carență extrem de gravă a actului de justiție realizat într-un stat de drept. Dar, mai grav e că aceasta este doar prima carență admisă de instanța de apel, după care au urmat și altele, la fel de serioase, care în ansamblul lor au accentuat ilegalitatea actului de justiție înfăptuit.

²³ Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 20.05.2003, republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 285-294 din 03.08.2018 (modificat prin Legea nr. 97 din 14.04.2022).

²⁴ Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950 (Roma), ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului, nr. 1298-XIII din 24.07.1997, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 54-55/502 din 21.08.1997.

5. Argumentele respingerii apelului

Potrivit art. 390 alin. (2) din CPC al RM: „în cazul respingerii apelului, instanța de apel este obligată să indice în decizie motivele respingerii”. Pornind de la această prevedere legală, în cuprinsul Deciziei atestăm următoarele „motive” ale respingerii apelului:

a) „..., instanța de apel apreciază critic afirmațiile instituției medicale pârâte cu privire la faptul că obiectul litigiului a fost examinat, urmând ca cauza să fie încetată, instanța de fond, încălcând principiul certitudinii juridice, or, la caz, se solicită plata pentru întreținerea implanturilor auditive pentru următoarea perioadă de trei ani, deoarece prejudiciul este perpetuu, iar persoana este pusă în situația de a suporta în continuare prejudiciul. Astfel, la caz nu s-au întrunit condițiile de aplicabilitate ale prevederilor art. 265 lit. b) din CPC.”.

De această dată, instanța de apel foarte bine a subliniat că „la caz, se solicită plata pentru întreținerea implanturilor auditive pentru următoarea perioadă de trei ani”. Prin urmare, în decizia sa, instanța de apel urma să motiveze și să argumenteze suficient de complet anume acest aspect, deoarece reprezintă esența obiectului acțiunii.

În concret, trebuia să se expună în ce măsură și cât de corect instanța de fond a ținut cont de Hotărârea irevocabilă din 2017 și prevederile legale exprese în materie atunci când a dispus obligarea repetată a instituției medicale pârâte la plata întreținerii implanturilor auditive pentru o altă perioadă de 3 ani. Cu regret, instanța de apel s-a limitat în acest caz doar la fraza citată mai sus, fără a formula o motivare argumentată pe măsură, absolut necesară. Practic, instanța a omis să identifice concret obiectul acțiunii și sarcinile ce trebuiau realizate pentru soluționarea justă a acesteia.

Referitor la alegația ce ține de „neîntrunirea condițiilor de aplicabilitate a prevederilor art. 265 lit. b) din CPC” (care prevede că: „Instanța judecătorească dispune încetarea procesului în cazul în care: (...) b) într-un litigiu între aceleași părți, cu privire la același obiect și pe aceleași temeuri s-a emis o hotărâre judecătorească rămasă irevocabilă (...))”, considerăm că instanța de apel, în vederea argumentării acestei constatări, urma să indice clar temeiul juridic al dreptului reclamantului de a se adresa repetat în judecată față de același pârât cu aceeași pretenție.

În condițiile în care nici una dintre instanțe (de fond și de apel) nu a invocat și argumentat acest temei juridic (limitându-se doar la reiterarea continuă a temeiului de fapt – „suportarea în continuare a prejudiciului”), soluția dispusă de ambele instanțe reprezintă o preluare fidelă a soluției din Hotărârea irevocabilă din 2017, fapt ce contravine legii procesual civile (căzând astfel sub incidența art. 265 lit. b) din CPC).

b) „Instanța de apel nu va reține argumentele apelantei precum că în cazul în care se recurge la aplicarea instituției răspunderii comitentului pentru fapta prepusului, la stabilirea mărimii prejudiciului instanța trebuie să țină cont și de posibilitățile prepusului, întrucât în final anume acesta este chemat să acopere

prejudiciul efectiv reparat”. „Or, plata pentru repararea prejudiciului cauzat urmează a fi pusă în sarcina apelantei fără a lua în considerație existența ulterioară a acțiunii în regres, deoarece acțiunea în regres reprezintă un drept al instituției medicale, nu o obligație”.

Chiar dacă argumentul dat nu ține nemijlocit de respingerea apelului, l-am enunțat aici pentru a reflecta cât mai fidel conținutul Deciziei instanței de apel în partea sa motivantă.

c) *„Cu titlu secundar, instanța de apel constată că **argumentele invocate în cererea de apel**, în esența lor, **sunt similare argumentelor invocate în cererea de chemare în judecată**, care au fost deja supuse examinării și aprecierii juste de către instanța de fond prin prisma art. 130 din CPC, fiindu-le oferite concluziile de rigoare și respectiv nu urmează a fi reiterate în ordine de apel, iar actele normative vizate au fost interpretate și aplicate elocvent de instanța de fond prin prisma circumstanțelor importante ale pricinii”.*

Cu tot respectul, dar atragem atenția că instanța de apel de această dată a admis o mare confuzie, întrucât *argumentele invocate în cererea de apel* (de către apelantă – instituția medicală), nu pot fi în esența lor *similare argumentelor invocate în cererea de chemare în judecată* (de către pacientul-reclamant). Ca urmare, o astfel de motivare a neexaminării celorlalte argumente ale apelantului nu poate fi acceptată, fiind logic eronată și contrară normelor de drept procedural.

Pe de altă parte, momentul dat denotă o altă carență gravă a actului de justiție autohton – instanțele operează cu „formule de serviciu” în conținutul actelor de dispoziție, în special, la formularea propriilor considerente și concluzii asupra cauzei (care destul de frecvent se dovedesc a fi derutante și contrare logicii și raționamentului juridic, precum și esenței/specificului speței), ceea ce mărturisește despre o mimare a justiției, despre lipsa profesionalismului și a responsabilității din partea exponenților puterii judecătorești.

În fine, concluzia instanței de apel este următoarea: *„Din considerentele menționate și având în vedere că hotărârea primei instanțe este legală și întemeiată, iar **argumentele apelantei sunt declarative**, instanța de apel ajunge la concluzia de a respinge apelul declarat și de a menține hotărârea primei instanțe.”.*

Astfel, fără a cerceta și a analiza toate argumentele apelului (expunându-se doar pe marginea la două dintre acestea), instanța de apel a conchis nejustificat și neargumentat că toate sunt declarative și a dispus respingerea apelului.

Dincolo de aceasta, atragem atenția că instanța de apel nu a dat nicio apreciere la câteva argumente importante formulate de către apelantă, după cum urmează:

- neinvocarea temeiului juridic al dreptului reclamantului de a se adresa repetat în justiție (cu aceeași pretenție, față de același pârât)

- (fapt ce lipsește de temei juridic însăși decizia instanței de apel, inclusiv hotărârea instanței de fond);
- neprecizarea concretă a normei legale aplicabile la caz și a condițiilor necesare pentru obligarea repetată a pârâtului la plata despăgubirilor materiale (fapt ce denotă că nici instanța de fond, nici instanța de apel nu a indicat legea aplicabilă la soluționarea cauzei, ceea ce contravine art. 241 alin. (5) din CPC al RM);
 - lipsa aprecierii dispozițiilor art. 2039 din CC al RM și neprecizarea aplicabilității acestora la speță (fapt ce denotă că instanța de apel nu a verificat în ce măsură legea invocată de către instanța de fond trebuia să fie aplicată la caz);
 - lipsa aprecierii dispozițiilor art. 2028 alin. (4)²⁵ în coroborare cu art. 6 alin. (3)²⁶ din CC al RM, invocate de către partea apelantă, și neprecizarea aplicabilității acestora la soluționarea cauzei (fapt ce denotă că instanța de apel nu a verificat și nu a precizat în general care este legea aplicabilă speței);
 - neprecizarea modului în care s-a respectat *principiul securității juridice* (*certitudinii juridice*) la caz (în condițiile existenței unei hotărâri judecătorești irevocabile – cu efect *res judicata*), prevăzut la art. 4 alin. (4) din CC al RM²⁷ (garantat de CEDO și protejat de CtEDO) (fapt ce ar justifica legalitatea unei noi hotărâri judecătorești pe aceeași cauză);
 - lipsa enunțării și aprecierii suportului probator sub aspectul pertinentei, concludenței și suficienței mijloacelor de probă prezentate de către pacientul-reclamant.

În concluzie, se poate constata că instanța de apel, ignorând totalmente argumentele apelantei enunțate, contrar prevederilor art. 390 alin. (2) din CPC al RM, nu a motivat respingerea apelului. Or, doar menționarea faptului că argumentele apelului sunt declarative nu reprezintă o motivare suficientă pentru respingerea acestuia.

Ca urmare, și în acest caz constatăm o încălcare gravă a dreptului instituției medicale apelante la un proces echitabil (garantat de art. 6§1 din

²⁵ Articolul 2028. Răspunderea pentru prejudiciul cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății: (4) Volumul despăgubirilor ce se cuvin, în conformitate cu prezentul articol, cu art. 2029 și 2030, persoanei vătămate poate fi mărit prin lege sau contract.

²⁶ Articolul 6. Analogia legii și analogia dreptului: (3) Nu se admite aplicarea prin analogie a normelor care limitează drepturile civile sau care stabilesc răspundere civilă.

²⁷ Articolul 4. Legislația civilă: (4) La interpretarea și aplicarea legislației civile se ține cont de nevoia de a promova aplicarea uniformă a dispozițiilor legale, buna-credință, precum și certitudinea juridică.

CEDO), încălcare exprimată prin motivarea insuficientă și irelevantă a actelor de dispoziție judecătorești, ceea ce denotă vădit ilegalitatea acestora.

6. Ilegalitatea actelor de dispoziție judecătorești

Dincolo de cele menționate constatăm faptul că ambele instanțe (de fond și de apel) la soluționarea cauzei au admis încălcarea esențială a normelor de drept material și procedural, exprimate prin *neaplicarea legii care trebuia să fie aplicată și aplicarea unei legi ce nu trebuia aplicată*.

Mai mult, instanța de apel, responsabilă de efectuarea controlului judiciar, nu a respectat normele de procedură în materie, ceea ce într-un final a dus la menținerea ilegală a unei hotărâri judecătorești afectată de erori judiciare. Succint ne vom referi în continuare la fiecare.

6.1. Neaplicarea legii care trebuia aplicată

Dat fiind specificul cauzei (adresarea repetată în instanță cu aceeași pretenție și pe același temei), constatăm că instanța de apel (implicit de fond), recunoscându-i reclamantului *dreptul la adresare repetată în justiție*, a omis să invoce temeiul legal al acestuia (de drept material și procedural). Recunoscând acest drept, instanța a invocat doar o circumstanță de fapt – „prejudiciul este perpetuu, iar persoana este pusă în situația de a suporta în continuare prejudiciul”.

Pornind de la principiul legalității în baza căruia trebuie examinate și soluționate toate cauzele deduse judecătii, constatăm că această situație este contrară principiului dat. Mai mult, reținem că la caz instanța nu a aplicat câteva norme legale importante care trebuiau în mod necesar aplicate și anume:

a) **Norma de drept material (substanțial):** art. 2028 alin. (4) din CC al RM, potrivit căruia: „*Volumul despăgubirilor ce se cuvin, în conformitate cu prezentul articol, (...), persoanei vătămate poate fi mărit prin lege sau contract*”.

Această normă (consacrată nemijlocit *răspunderii pentru prejudiciul cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății*) indică clar că **nu se poate dispune mărirea volumului despăgubirilor** în lipsa unor **prevederi legale exprese**.

La caz, reiterăm că instanța a dispus mărirea volumului despăgubirilor materiale pentru repararea prejudiciului cauzat sănătății pacientului-reclamant (prin recunoașterea dreptului acestuia de a solicita repetat plata pentru întreținerea implanturilor auditive), dar fără a invoca concret norma legală ce permite acest lucru. În asemenea circumstanțe, constatăm că instanța de judecată (de fond și de apel) nu a fost în drept să-i recunoască pacientului-reclamant un astfel de drept și să oblige instituția medicală pârâtă la plata repetată a unor astfel de despăgubiri.

Suplimentar, instanța urma să țină cont și de art. 6 alin. (3) din CC al RM, potrivit căruia: „*Nu se admite aplicarea prin analogie a normelor care limitează drepturile subiective civile sau care stabilesc răspundere civilă*”, normă ce exclude categoric posibilitatea recurgerii în speță la aplicarea analogiei legii. Altfel spus, norma citată confirmă o dată în plus faptul că doar în baza unei **prevederi legale exprese** instanța poate recunoaște persoanei vătămate dreptul la mărirea volumului despăgubirilor pentru prejudiciul suportat (întrucât în esență aceasta presupune tragerea repetată a pârâtului la răspundere civilă delictuală).

În concluzie reținem: la caz, ca urmare a neaplicării normelor de drept material enunțate, instanța nu a clarificat definitiv problema existenței/inexistenței dreptului material al pacientului-reclamant la repararea repetată a prejudiciului material suportat (mărirea volumului despăgubirii materiale). În alți termeni, instanța nu a dat un răspuns tranșant la întrebarea *dacă legea civilă (materială) recunoaște sau nu victimei dreptul de a schimba/modifica cuantumul despăgubirilor pentru prejudiciul cauzat prin vătămarea sănătății, ulterior stabilirii definitive a acestuia de către instanță și reparării efective de către făptuitor/comitent*.

În consecință, putem constata că ignorarea de către instanța de fond și apel a normelor de drept material enunțate a dus la pronunțarea unei decizii (hotărâri) ilegale și, ca urmare, la soluționarea greșită a cauzei.

b) Norma de drept procedural: art. 254 alin. (5) din CPC al RM, conform căruia: „*Dacă pârâtul este obligat, prin hotărâre definitivă, să efectueze plăți periodice și dacă se schimbă circumstanțele care influențează determinarea cuantumului obligațiilor de plată sau durata lor, fiecare parte este în drept să depună o nouă cerere în judecată și să solicite schimbarea cuantumului obligațiilor de plată sau a termenului lor, înaintând o nouă acțiune*”.

În esență, anume această normă de drept procedural recunoaște pacientului-reclamant dreptul adresării repetate în justiție, doar că pentru exercitarea acestuia prevede necesitatea întrunirii cumulative a anumitor condiții, după cum urmează:

- *existența unei hotărâri judecătorești definitive;*
- *existența unei obligații la efectuarea plăților periodice (stabilită printr-o astfel de hotărâre);*
- *schimbarea circumstanțelor care influențează determinarea cuantumului obligațiilor de plată sau durata lor.*

Referitor la prima condiție, menționăm că aceasta este întrunită, în speță existând o Hotărâre judecătorească irevocabilă – cea din 2017.

În ce privește a doua condiție – *existența unei obligații la efectuarea plăților periodice* – considerăm că este una foarte importantă pentru soluționarea justă a litigiului. În lumina acesteia, instanța de fond și implicit instanța de apel urmau doar să constate în cadrul procesului, în baza Hotărârii irevocabile din 2017, existența sau inexistența unei astfel de

obligății în sarcina instituției medicale pârâte față de pacientul-reclamant (ceea ce în realitate nu s-a făcut).

La o analiză atentă a Hotărârii irevocabile din 2017, se poate constata că instituția medicală pârâtă *nu a fost obligată la efectuarea de plăți periodice* (întrucât însuși reclamantul a solicitat atunci repararea prejudiciului material în formă de plată unică).

Mai concret, în partea dispozitivă a acestei Hotărâri s-a dispus: „se încasează de la instituția medicală pârâtă în beneficiul pacientului-reclamant: (...) 162 000 lei costul întreținerii a două implanturi, timp de 3 (trei) ani (...)”.

Totodată, nici în partea motivantă a Hotărârii irevocabile din 2017 nu este menționată vreo oarecare *obligăție de efectuare a plăților periodice*, fiind stabilit doar că: „În baza informației prezentate de reclamant, necesarul de accesorii consumabile pentru procesorul implantului, pentru un an de zile, s-a estimat în sumă de 27 000 lei. Prin urmare, instanța de judecată va încasa din contul pârâtei cheltuielile pentru întreținerea a două implanturi pentru trei ani, după cum urmează: 54 000 lei (pentru două implanturi) x 3 (trei ani) $\approx$ 162 000 lei.”

În context, este important de subliniat că în Hotărârea irevocabilă din 2017 nu este stabilit/precizat expres:

- nici *caracterul prejudiciului cauzat* pacientului-reclamant (care este unul continuu) și
- nici *modul de reparare a acestuia* (sub formă de *plată periodică*, conform art. 1420 alin. (1) din CC al RM până la modernizare și republicare).

Altfel spus, în Hotărârea irevocabilă din 2017 nu este stabilit expres nici caracterul continuu al prejudiciului cauzat (chiar dacă acesta se subînțelege din circumstanțele de fapt ale cauzei), nici modul de reparare a acestuia prin *plăți periodice*.

În pofida acestui fapt, reținem că, pornind de la puterea lucrului judecat /*res judecata*/ de care se bucură Hotărârea din 2017, instanța de fond și de apel au fost obligate să țină cont de faptul că caracterul și întinderea prejudiciului suportat de pacientul-reclamant, precum și modul de reparare a acestuia, indiferent cum – corect sau eronat, dar au fost stabilite deja printr-o hotărâre judecătorească devenită irevocabilă.

Contrar acestei situații juridice constatate cu caracter definitiv și irevocabil, în partea motivantă a Hotărârii din 2021, instanța de fond a indicat:

- „... *repararea prejudiciului cauzat pe o perioadă de 3 ani, nu împiedică adresarea repetată a persoanei pentru repararea prejudiciului, în cazul în care acesta este perpetuu, iar persoana este pusă în situația de a suporta în continuare prejudiciul*” (pct. 56);
- „... *temeiul răspunderii delictuale este stabilit printr-o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă, iar efectele delictului este perpetuu și*

ireversibil, fapt ce îl pune pe reclamant în situația de a suporta cheltuieli suplimentare, care necesită a fi reparate” (pct. 58);

- „... nu poate fi reținut argumentul reprezentantului pârâtei, potrivit căruia, aceasta a reparat prejudiciul integral stabilit prin hotărâre judecătorească, or efectele delictului civil continuă și prejudiciul material este cauzat în continuare” (pct. 60).

Observăm că prin considerentele sale instanța de fond practic intervine cu „o completare explicativă” la Hotărârea irevocabilă din 2017, fapt categoric interzis (modificarea unei hotărâri judecătorești fiind admisă doar în ordine de atac de către instanțele ierarhic superioare).

Mai mult, după cum se cunoaște, însăși judecătorul care s-a pronunțat, după semnarea hotărârii nu mai poate reveni asupra soluției sale (conform art. 238 alin. (5) din CPC al RM). Cu atât mai mult nu o poate face o altă instanță într-un proces ulterior.

Așadar, instanța de fond nu a fost în drept să se expună nici asupra caracterului (perpetuu) al prejudiciului cauzat reclamantului, nici asupra modului de reparare a acestuia (prin plată periodică). Sub aspectul dat, acțiunile instanței (de fond și apel) sunt vădit ilegale (fiind contrare art. 265 lit. b) din CPC al RM).

Ca urmare, pornind de la faptul că prin Hotărârea irevocabilă din 2017 nu a fost stabilită expres în sarcina instituției medicale pârâte obligația de efectuare a plăților periodice față de pacientul-reclamant (așa cum prevede art. 254 alin. (5) din CPC al RM), instanța de fond (și ulterior instanța de apel) ilegal și neîntemeiat a recunoscut dreptul pacientului-reclamant de a se adresa repetat în instanță pentru obținerea unei alte plăți cu titlu de despăgubiri materiale și a obligat ilegal instituția medicală pârâtă la plata repetată a acesteia (pentru o altă perioadă).

În condițiile în care ambele instanțe nu au invocat în acest sens nici un temei juridic relevant, soluția pe care au pronunțat-o este eronată, vădit ilegală și neîntemeiată.

Mai mult, prin admiterea acțiunii, instanța de fond și cea de apel au încălcat *principiul certitudinii juridice (stabilității raporturilor juridice sau securității juridice)*, garantat de legislația civilă (art. 4 alin. (4) și art. 6 alin. (3) din CC al RM), care cere printre altele, potrivit jurisprudenței CtEDO, ca atunci când instanțele judecătorești dau o apreciere finală unei chestiuni, constatarea lor să nu mai poată fi pusă în discuție (cauza Brumărescu vs România, nr. 28342/95, §61).

În speță, reținem că în condițiile în care prin Hotărârea irevocabilă din 2017 instituția medicală pârâtă a fost obligată la efectuarea unei prestații unice (cu titlu de despăgubiri materiale), o altă instanță de judecată, într-un proces ulterior, a intervenit și a transformat această prestație în una periodică (deci a intervenit într-o situație juridică stabilită deja cu titlu irevocabil), obligând ca urmare pârâta la plata ei repetată. O astfel de

intervenție (fără vreun temei legal expres) se califică indubitabil ca o încălcare gravă a *principiului securității juridice*.

Referitor la a treia condiție – *schimbarea circumstanțelor care influențează determinarea cuantumului obligațiilor de plată sau durata lor*, notăm că aceasta la fel de mult contează pentru soluționarea justă și legală a cauzei în discuție, întrucât justifică practic dreptul pacientului-reclamant la o nouă adresare în instanța de judecată cu aceeași pretenție.

Fiind strâns legată de condiția precedentă (ba chiar fiind dependentă de aceasta), atragem atenția că întrunirea celei de-a treia condiții se solicită (este necesară) doar dacă este îndeplinită condiția precedentă.

Așadar, în speță, adresarea repetată în instanță (a pacientului-reclamant) este condiționată de necesitatea *demonstrării schimbării circumstanțelor care influențează determinarea cuantumului obligațiilor de plată sau durata lor*.

Contrar celor enunțate, constatăm că pacientul-reclamant nu a respectat această cerință (neinvocând și nedemonstrând prin probe corespunzătoare vreo oarecare schimbare a circumstanțelor). Ca urmare, nici în actele de dispoziție ale instanței (de fond și apel) nu sunt atestate mențiuni referitoare la acest aspect.

Pe de altă parte, pornind de la faptul că prin Hotărârea irevocabilă din 2017, instituției medicale pârâte nu i s-a recunoscut expres obligația *la efectuarea plăților periodice* (pentru întreținerea implanturilor auditive), este clar că în speță *demonstrarea schimbării circumstanțelor* este irelevantă și inutilă.

Pe cale de consecință, în condițiile în care cerințele enunțate nu au fost întrunite cumulativ și constatate în modul corespunzător de către instanță, solicitarea repetată a pacientului-reclamant este practic lipsită de temei juridic, fapt ce nu poate fi acoperit/reparat nici într-un fel de către instanța de judecată în cadrul acțiunii ulterioare intentate.

În concluzie, ca urmare a neaplicării legii materiale și procedurale care trebuia aplicată (art. 2028 alin. (4) și art. 6 alin. (3) din CC al RM, art. 254 alin. (5) din CPC al RM) și ignorării condițiilor expuse mai sus, reținem că atât instanța de fond, cât și instanța de apel s-au pronunțat ilegal și neîntemeiat pentru admiterea acțiunii, pacientul-reclamant neîntrunind cerințele legale pentru a avea dreptul la o nouă acțiune în judecată și pentru admiterea acesteia.

6.2. Aplicarea legii care nu trebuia aplicată

În cazul dat este vorba despre art. 2039 din CC al RM, invocat de către instanța de fond pentru argumentarea/întemeierea concluziei sale, conform căreia: „*repararea prejudiciului cauzat pe o perioadă de 3 ani, nu împiedică adresarea repetată a persoanei pentru repararea prejudiciului, în cazul în*

care acesta este perpetuu, iar persoana este pusă în situația de a suporta în continuare prejudiciul”.

În opinia noastră, este evident că norma invocată întru susținerea acestei concluzii nu este potrivită, întrucât art. 2039 din CC al RM se referă la *cazurile de limitare sau excludere a răspunderii prin acte juridice*, fapt interzis sub sancțiunea nulității absolute (a actelor juridice în cauză). Ca urmare, norma din acest articol nu este incidentă cazului din speță și nu poate fi aplicată la soluționarea acestuia.

Mai mult, nu constatăm nici o legătură logică între concluzia instanței și norma invocată, ceea ce denotă caracterul neîntemeiat al concluziei și al soluției judiciare dispuse.

Conținutul art. 2039 din CC al RM este invocat și în Decizia instanței de apel, care însă nu explică nici într-un fel care este aplicabilitatea acesteia la caz. Mai mult, instanța de apel nu dă nicio apreciere modului în care și-a întemeiat juridic instanța de fond concluzia sa, altfel spus, cât de corect aceasta a aplicat norma în cauză la soluționarea litigiului juridic.

În fine, ca urmare a aplicării unei legi ce nu trebuia aplicată, constatăm că instanța (de fond și apel) a pronunțat o soluție întemeiată juridic greșit/eronat, ceea ce denotă caracterul ilegal al deciziei pronunțate și, pe cale de consecință, încălcarea dreptului instituției medicale pârâte la un proces echitabil.

6.3. Încalcări ale normelor procedurale de către instanța de apel

Din cele enunțate mai sus, este destul de clar că instanța de fond a admis la examinarea și soluționarea cauzei analizate grave abateri de la normele de drept procedural și material. Cu toate acestea, remedierea carențelor enunțate a fost posibilă în ordine de apel, întrucât instanța de apel are obligația legală de corectare a tuturor erorilor judiciare admise la examinarea cauzei în fond.

În concret, instanța de apel a fost obligată, în temeiul art. 357 și art. 373 alin. (2) din CPC al RM să verifice:

- *corectitudinea constatării circumstanțelor de fapt ale cauzei;*
- *circumstanțele juridice stabilite, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei;*
- *corectitudinea aplicării și interpretării normelor de drept material;*
- *corectitudinea respectării normelor de drept procedural și să aprecieze probele din dosar.*

Legalitatea deciziei instanței de apel depinde în cea mai mare parte de modul în care aceasta și-a realizat obligațiile legale enunțate. Respectiv, în continuare, vom da o apreciere modului în care instanța de apel a făcut față acestor obligații.

a) Verificarea corectitudinii constatării circumstanțelor de fapt ale cauzei. Cu regret, nici în Hotărârea instanței de fond, nici în Decizia

instanței de apel, nu sunt enumerate exhaustiv circumstanțele de fapt ale cauzei, importante pentru soluționarea justă a acesteia.

Chiar dacă instanța de apel a reținut că „circumstanțele importante pentru soluționarea pricinii au fost stabilite și elucidate pe deplin”, totuși (după cum s-a enunțat mai sus) nu a argumentat deloc această concluzie, limitându-se doar la reiterarea a două constatări formulate de instanța de fond, fără a le da o apreciere sub aspectul pertinentei și suficienței pentru soluționarea justă a cauzei.

Astfel, simpla invocare/reiterare a circumstanțelor, la care s-a limitat instanța de apel, nu presupune și verificarea/evaluarea acestora. Ca urmare, constatăm că instanța de apel nu a identificat și nici nu a verificat circumstanțele de fapt importante ale cauzei (ceea ce logic face imposibilă aprecierea acestora). Faptul dat semnifică destul de clar neexercitarea controlului judiciar pe acest segment și denotă irelevanța concluziei formulate de instanța de apel.

b) Verificarea circumstanțelor juridice stabilite și a celor care nu au fost stabilite. Referitor la *obligatia verificării circumstanțelor juridice stabilite*, reiterăm cele enunțate mai sus că instanța de apel nu a verificat și nu a dat nici o apreciere relevantă și corectă cadrului normativ aplicat de către instanța de fond. În concret, instanța de apel nu a dat nicio apreciere temeiurilor juridice invocate de către instanța de fond întru susținerea soluției sale.

În ceea ce privește *obligatia verificării circumstanțelor juridice care nu au fost stabilite*, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, menționăm că instanța de apel nu a invocat nimic în acest sens. Faptul se explică simplu prin aceea că instanța de apel nu a dat nicio apreciere calitativă și cantitativă circumstanțelor juridice „constatate” de instanța de fond (întrucât doar în aceste condiții putea să deducă că ceva lipsește!). Altfel spus, instanța de apel doar a conchis formal/declarativ că instanța de fond a constatat toate circumstanțele importante pentru soluționarea cauzei (fără măcar a le indica exhaustiv).

În opinia noastră, dacă instanța de apel și-ar fi onorat această obligație legală cu diligență și responsabilitate, la sigur ar fi identificat normele legale potrivite (citate mai sus) și ar fi constatat circumstanțele juridice corecte pentru soluționarea justă a cauzei (cuprinse mai ales în art. 254 alin. (5) din CPC al RM).

d) Verificarea corectitudinii respectării normelor de drept procedural și aprecierii probelor. La acest capitol constatăm că instanța de apel nu s-a expus argumentat pe marginea măsurii în care instanța de fond a respectat normele de drept procedural.

Mai mult, aceasta a verificat superficial modul în care instanța de fond a respectat art. 241 alin. (5) din CPC al RM, cu privire la conținutul motivării hotărârii judecătorești, ignorând faptul că instanța de fond nu a

identificat toate circumstanțele cauzei, nu a prezentat probele pe care se întemeiază concluziile sale pe marginea circumstanțelor constatate, nu a argumentat respingerea probelor și a argumentelor, precum și legile de care s-a călăuzit la soluționarea cauzei.

Important este că instanța de apel nu s-a expus deloc pe marginea aplicării art. 123 alin. (2) din CPC al RM de către instanța de fond, care în conținutul Hotărârii sale indică faptul că reclamantul „a fost degrevat din sarcina probării”, fără nici o explicație suplimentară. În acest caz, logic apare întrebarea – în baza căror probe a fost soluționată cauza și admisă acțiunea?

Ca urmare, fără a da o apreciere legalității sau ilegalității degrevării reclamantului de sarcina probării, totuși instanța de apel a concluzionat formal (după cum am menționat mai sus) că „prima instanță a dat o apreciere completă, obiectivă sub toate aspectele probelor prezentate”.

În general, în conținutul Deciziei instanței de apel, nu atestăm o identificare și evaluare concretă a probelor prezentate de către părți. Instanța nu oferă nici o explicație referitor la probele care au fost admise pentru soluționarea cauzei și probele care au fost respinse. Totodată, nu dă nicio apreciere dacă suportul probator în general a fost sau nu pertinent, concludent și suficient pentru soluționarea justă a cauzei.

În concluzie, la caz constatăm că instanța de apel a înregistrat carențe grave la capitolul onorării obligațiilor sale legale, prevăzute de următoarele norme de drept procedural:

- art. 373 din CPC al RM (în coroborare cu art. 357) – instanța de apel a confirmat legalitatea și temeinicia hotărârii instanței de fond fără a analiza și a da o apreciere argumentată: circumstanțelor de fapt și de drept menționate de aceasta (alin. 1 și 2); modului de aplicare a legii de către instanța de fond (alin. 1 și 2); modului de admitere și apreciere a probelor de către instanța de fond (alin. 2); argumentelor noi invocate în cererea de apel și ședința publică (alin. 3), nepronunându-se asupra tuturor motivelor invocate în apel (alin. 5);

- art. 390 din CPC al RM – instanța de apel nu a argumentat/motivat suficient concluziile sale, inclusiv referitor la legea aplicată (alin. (1) lit. e) și motivele respingerii apelului (alin. 2).

Încălcările constatate denotă efectuarea unui control judiciar defectuos asupra hotărârii instanței de fond. În ansamblul lor acestea au dus la soluționarea greșită a cauzei, prin pronunțarea unei decizii ilegale, cu încălcarea dreptului instituției medicale apelante la un proces echitabil (conform art. 6§1 din CEDO).

În concluzie, pornind de la carențele atestate și argumentate mai sus, constatăm că instanța de fond ilegal și neîntemeiat a admis acțiunea și a dispus obligarea repetată a instituției medicale pârâte la repararea

prejudiciului material cauzat pacientului-reclamant, în calitatea sa de *comitent*.

La rândul său, instanța de apel, înregistrând abateri grave de la obligațiile sale procedurale, nu a realizat un control judiciar efectiv, menținând o hotărâre judecătorească ilegală și neîntemeiată cu încălcarea prevederilor legii procesual civile.

În ansamblul lor, abaterile admise de către instanțe denotă soluționarea greșită a cauzei și pronunțarea unei hotărâri și decizii ilegale prin care s-a încălcat dreptul instituției medicale pârâte la un proces echitabil, lipsind-o totodată și de dreptul la o justiție efectivă.

Ca urmare, asemenea încălcări se încadrează juridic în art. 432 alin. (4) din CPC al RM, normă ce servește ca temei legal pentru casarea deciziei instanței de apel în ordine de recurs. În continuare, rămâne de văzut cum va reacționa Curtea Supremă de Justiție la carențele grave enunțate ale actului de justiție înfăptuit.

7. Concluzii generale

Actul de justiție descris, ne-a indus în stupoare și evident ne-am întrebat cum poate fi acesta înțeles: o lipsă de profesionalism din partea judecătorilor (unul la instanța de fond și tocmai 3 la instanța de apel) sau o lipsă vădită de responsabilitate din partea acestora, ambele camuflate de o grijă/milă evidentă față de situația în care a ajuns pacientul-reclamant (sentimente ce nu-și au locul într-un act de justiție echidistant, echitabil și imparțial).

Indiferent cum explicăm cele relatate, cert este că actul justiției a fost vizibil profanat (fapt ce știrbește mult din imaginea justiției autohtone), unicul rămas în câștig fiind pacientul-reclamant care, contrar prevederilor legale în materie (enunțate), s-a mai pricopsit cu o sumă frumușică, la care poate spera liniștit și sigur și peste trei ani (dacă lucrurile în justiție nu se vor schimba).

În fine, pe baza acestui caz, putem constata următoarele momente importante:

- Calitatea actului de justiție poate fi evaluată și apreciată doar în baza actelor de dispoziție ale instanțelor de judecată (inclusiv ale participanților la proces) pe cazuri concrete.

- Calitatea actului de justiție denotă profesionalismul și responsabilitatea judecătorului care îl înfăptuiește. Ca urmare, sporirea profesionalismului și consolidarea răspunderii judecătorilor sunt pârghii importante de asigurare a calității justiției.

- Suplimentar, calitatea actului de justiție este garantată de controlul judiciar ce poate fi realizat în ordine de *apel* (dar și *recurs*) – cale de atac menită să asigure în principal repararea eventualelor erori judiciare admise

de către instanțele de fond. Eficiența controlului judiciar depinde în mare parte de modul în care instanțele de apel (și recurs) respectă regulile de procedură în materie, acesta fiind și principalul indicator al legalității deciziilor adoptate în final.

- În cazurile în care actele de dispoziție ale instanțelor judecătorești sunt contestate în ordine de *recurs*, responsabilitatea finală pentru calitatea actului de justiție înfăptuit revine în exclusivitate *instanței supreme*, care evident, trebuie să depună toată diligența în acest sens. În asemenea cazuri, calitatea joasă a actelor judecătorești de dispoziție, rămase irevocabile ca urmare a menținerii lor în recurs, formează indicatorul cel mai relevant al calității precare a justiției, a neprofesionalismului și iresponsabilității judecătorești.

- Ca urmare, asigurarea calității actului de justiție trebuie să pornească de la evaluarea actelor de dispoziție întocmite de către judecători, inclusiv de la cel mai înalt nivel al ierarhiei puterii judecătorești.

- Doar în contextul unei astfel de evaluări este posibilă aprecierea modului în care judecătorul a respectat și asigurat legalitatea în procesul de examinare și soluționare a litigiilor deduse în fața sa, a profesionalismului, abilităților și responsabilității de care a dat dovadă, precum și abaterile/carențele admise, care pot fi calificate fie ca erori scuzabile (întrucât și judecătorii sunt oameni), fie ca erori crase, care profanează și deturnează actul justiției de la scopul său. Evident, în acest ultim caz trebuie să se intervină cu măsuri concrete, urgente și eficiente de prevenire/remediere sau de eliminare a elementelor neprofesioniste și iresponsabile din sistemul judiciar. Din cauza tolerării unor astfel de situații am ajuns unde suntem astăzi la capitolul calitatea actului de justiție și, cu regret, nu ne vom mișca nicăieri oricât de mult nu ne-am dori.

Referințe

- Iacub I., *Motivarea hotărârilor judecătorești – garanție fundamentală a calității actului de justiție*, în *Relații Internaționale Plus*, nr. 2/2020, pp. 102-108.
- Iacub I., Carp S., *Eroarea ca temei al răspunderii patrimoniale a statului*, în *Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene - materiale ale Conferinței Științifice Internaționale din 22-23 martie 2019*, Editura Iulian, Chișinău, 2019, pp. 21-27.
- Leș I., *Tratat de drept procesual civil*, Vol. I, Editura Universul Juridic, București, 2014.
- Poalelungi M., *Calitatea soluțiilor judecătorești și unificarea practicii judiciare – restanțe și priorități ale sistemului judecătoresc*. Discurs prezentat în cadrul Adunării Generale a Judecătorilor din 15.02.2013, [Online]